

Kultur, politikk og kvalitet

Offentlig debatt om kulturpolitikk

Culture, policy and quality

Public debate on cultural policy

Håkon Larsen

Professor

Institutt for pedagogikk og samfunnsfag – Hamar, Høgskolen i Innlandet

hakon.larsen@inn.no

SAMMENDRAG

Kvalitet er et begrep det er krevende å definere for kulturpolitikere. Likevel har det seilt opp som ett av de mest sentrale begrepene i den kulturpolitiske diskursen. I et forsøk på å forstå denne prosessen, har jeg studert kulturpolitiske samtaler om kvalitet i sentrale meningsbærende aviser på 2000-tallet. Gjennom analysen blir vi kjent med ulike kulturpolitiske posisjoner, med vellykkede og mindre vellykkede fremførelser av politisk legitimitet, og med rene og urene elementer i den kulturpolitiske og den kunstneriske diskursen.

Nøkkelord:

kvalitet, offentlighet, kulturpolitikk, legitimering

ABSTRACT

Even though the word quality is difficult to define for politicians dealing with the culture sector, it has become a central concept in the cultural policy discourse. To understand this process, I have studied discussions on quality and cultural policy appearing in Norwegian newspapers during the 2000s. The analysis teases out different political positions on culture, successful and less successful performances of political legitimacy, and pure and impure elements in the discourses on cultural policy and the arts.

Keywords:

Quality, public sphere, cultural policy, legitimation, Norway

I den kulturpolitiske forskningen trekker man ofte frem 1990-tallet som tiåret da «kvalitet» ble en viktig del av den kulturpolitiske diskursen (Bjørkås 2001; Eliassen 2016a; NOU 2013:4). Samtidig har mange påpekt at selve substansen i den kunstneriske kvaliteten (hva som skiller det kvalitativt gode fra det mindre gode) har forblitt uklar og lite debattert i kulturpolitisk sammenheng (Bjørkås, 2001, 2004; Eliassen, 2016a, 2016b; H. Larsen, 2012). Selv om «kvalitet» slik kan sies å være et «innholdsløst begrep» i den kulturpolitiske diskursen, et uttrykk (signifikant) som ikke er koblet til et spesifikt innhold (signifikat) (Berkaak & Frønes, 2005: 27), kan det likevel være et funksjonelt redskap i politikken. Det er nettopp hvordan begrepet anvendes i kulturpolitisk legitimering i offentligheten jeg skal undersøke i denne artikkelen. Nærmere bestemt vil jeg studere hvordan begrepet har preget de offentlige diskusjonene av kulturpolitikken til de såkalt rødgrønne (2005–2013) og blåblå (2013–2017) regjeringene.¹

For å undersøke den funksjon kvalitetsbegrepet har hatt i diskusjoner relatert til rødgrønn og blåblå kulturpolitikk, har jeg gjort en gjenvissitt i de kulturpolitiske debattene som fant sted i de største kulturavisene i Norge i perioden 2003–2015.² Basert på et søk i mediearkivet Retriever (Atekst) har jeg forsøkt å fange opp de viktigste debattene om statlig kulturpolitikk, og jeg har gått systematisk gjennom disse med et spesifikt blikk for den rollen kvalitetsbegrepet har spilt.³ Mitt hovedanliggende har vært å undersøke de argumentene som fremføres av innflytelsesrike aktører i sentrale medier. Riksavisene Aftenposten, Dagbladet, Klassekampen, Morgenbladet og Dagens Næringsliv inngår i utvalget, med et totalt omfang på 306 artikler.⁴ Jeg startet arbeidet med analysen ved å lese gjennom samtlige 306 artikler fra søket i fulltekstdatabasen. Deretter luket jeg ut de artiklene som ikke omhandlet prinsipielle spørsmål relatert til statlig kulturpolitikk. Etter en slik grovsortering bestod utvalget av 204 artikler. Artiklene ble så grundig analysert, med et spesifikt fokus på hvem som sier hva om kvalitet og hvilken effekt det eventuelt har fått i den videre kulturpolitikken og/eller debatten om denne.

Selv om de som er interessert i kulturpolitikk og har fulgt offentlighetens kulturpolitiske diskusjoner vil dra kjensel på de debattene jeg trekker frem i diskusjonene, er det ikke de

1. Den rødgrønne regjeringen var en flertallsregjering bestående av partiene Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Den blåblå regjeringen var en mindretallsregjering bestående av partiene Fremskrittspartiet og Høyre, med en støtteerklæring fra stortingspartiene Kristelig Folkeparti og Venstre. Etter stortingsvalget høsten 2017 gikk Venstre inn i regjeringen, mens Kristelig folkeparti gikk i opposisjon. Også dette er en mindretallsregjering.
2. Selv om den rødgrønne regjeringen tiltrådte først i 2005, valgte jeg likevel å inkludere 2003 og 2004 i undersøkelsen. Dette er fordi det rødgrønne regjeringsalternativet og dens Kulturloft ble lansert vinteren 2004, og stortingsmeldingen *Kulturpolitikk fram mot 2014* ble presentert i 2003.
3. Søket ble gjennomført den 13. april 2016. Søkeordene var «kvalitet+kulturpolitikk» og tidsperioden 1.1.2003–31.12.2015. Selv om kulturpolitisk relevante tema blir diskutert uten at ordet kulturpolitikk nevnes, og selv om det forekommer diskusjoner av kvalitet uten at ordet anvendes, valgte jeg kun å inkludere artikler som inneholder begge da jeg har vært interessert i de *eksplisitte* diskusjonene om kvalitet i kulturpolitikken, og man er nødt til å foreta noen avgrensninger for i det hele tatt å kunne gjennomføre en slik studie.
4. Aftenposten hadde 103 artikler om temaet, Dagbladet 65, Klassekampen 59, Morgenbladet 45 og Dagens Næringsliv 34. For å unngå duplikater, omfatter søket kun artikler fra papirversjonen av avisene (søk i web-artikler gir mange treff på web-versjoner av artikler publisert i avisens papirutgave). I analysen har jeg vært opptatt av å fange opp de prinsipielle diskusjonene om den statlige kulturpolitikken. Dette har medført at jeg lot være å gå inn i diskusjoner relatert til spesifikke kulturfelt, spesifikke kulturorganisasjoner eller lokal kulturpolitikk.

spesifikke debattene i seg selv som er det viktigste i denne sammenhengen. Hovedanliggen- det er å undersøke hvordan kvalitetsbegrepet gjør seg gjeldende i den offentlige diskusjonen og legitimeringen av kulturpolitikken. Som det vil gå frem av analysen er kvalitetsbegrepet vidt og fleksibelt, og det kan relateres til en rekke aspekter ved kulturpolitikken. Dette gjør at begrepet både er lett å anvende for aktører som bedriver kulturpolitisk legitimering, og det er lett å kritisere for meningsmotstanderne. Hvordan man fremfører argumenter om kvalitet, blir dermed desto viktigere.

OFFENTLIGHET OG LEGITIMERING

For å få gjennomslag for ens politiske argumenter i den offentlige sfære, trenger man både rasjonelle argumenter (Habermas, 1971, 1984) og vellykkede fremførelser av disse (Alexander, 2011). Politisk legitimering i offentligheten har både en argumentativ og en performativ dimensjon (H. Larsen, 2016). For å ha suksess er aktørene som deltar i de offentlige kulturpolitiske diskusjonene, enten de kommer fra politikken, kunstfeltet, journalistikken eller allmennheten, avhengige av å ha en gjennomtenkt kulturpolitisk posisjon og ha suksess idet de offentlig fremfører argumenter for å fremme denne posisjonen. I tillegg til argumentenes kraft (Habermas, 1984) har også elementer som er utenfor aktørens kontroll, de elementer som til sammen utgjør den scene hvor argumentene blir presentert (Alexander, 2011), innflytelse på hvordan aktørens budskap blir oppfattet av publikum. Om man ikke klarer å forene de ulike elementene i en sosial fremførelse på en sømløs måte, kan man bli oppfattet som lite troverdig eller autentisk. Om man derimot klarer å forene dem, vil man kunne fremstå som en troverdig formidler av ens inntatte posisjon.

Idet aktørene fremfører argumenter i offentligheten, vil de videre kunne relatere sin posisjon til et sett med binære koder som skiller mellom det rene og hellige på den ene siden og det urene og profane på den andre. Dette settet med koder utgjør en kulturell struktur som gir seg til kjenne i den kulturpolitiske diskurs som er analysert i denne artikkelen. Aktører som deltar i offentlige diskusjoner om kulturpolitikk vil også kunne relatere seg til kunstfeltens diskurs, hvilket også er influert av skillet mellom det rene (autonom kunst) og det urene (ikke-autonom kunst) (Bourdieu, 1996). Hva som anses som rent og urent i de kulturpolitiske og kunstneriske diskursene, og hvilke aktører som kan sies å ha suksess i fremførelsen av sine inntatte posisjoner, vil gå frem av analysen.

Analysen er i all hovedsak strukturert kronologisk, da den følger kvalitetsbegrepet gjennom de rødgrønne og de blåblå regjeringenes perioder. Men aller først følger en del om Fremskrittspartiets rolle i diskusjonene, da dette er partiet som har hatt mest innflytelse på ordskiftet i den tidsperioden som er undersøkt, trass i at de aldri har hatt kulturministeren.

FREMSKRITTPARTIET OG KULTURDEBATTEN

Selv om det er de rødgrønne som har sittet lengst ved makten i tidsperioden for denne undersøkelsen, og det er Høyre som har hatt kulturministrene i den blåblå regjeringen 2013–2017, er det Fremskrittspartiet som har blitt mest omtalt i offentlighetens kulturpolitiske diskusjoner.⁵ En viktig grunn til dette er at Fremskrittspartiets kulturpolitikk tydelig skiller seg fra de andre partienes kulturpolitikk – ellers er dette et politisk saksområde med stor enighet partiene imellom. Fremskrittspartiets kuttpolitikk på kulturområdet har generelt hatt en tendens til å virke samlende på partiets motstandere (Hylland, 2011: 65). Etter at partiet inntok regjeringskontorene i 2013, har de imidlertid brukt lite energi på kulturpolitiske diskusjoner. Det er heller ikke bare partiets politiske motstandere som har vært kritiske til deres kulturpolitikk, men også mange av kulturlivets sentrale aktører. Partiet har i det hele tatt klart å skape mye oppmerksomhet rundt egen kulturpolitikk gjennom å være gjenstand for mye kritikk både fra politikken og kultursektoren. Fremskrittspartiet har som et resultat klart å plassere seg som en tydelig kulturpolitisk aktør i de offentlige diskusjonene. Det ser ut til at de, som eneste parti, har hatt en strategi om konsekvent å innta posisjonen som en forsvarer av urene elementer, både i den kulturpolitiske og den kunstneriske diskursen, for slik å markere seg som et tydelig alternativ til de andre politiske partiene.

For eksempel ble Fremskrittspartiets kunstnerpolitikk diskutert i en polemikk mellom kulturpolitisk talsmann i Fremskrittspartiet Ulf Erik Knudsen og kunstner Ingeborg Stana i 2007. Der Knudsen (2007) i tråd med partiets inntatte posisjon argumenterte for at det er markedet som er garantist for kvalitet, viste Stana (2007) til at stipendmottakerne faktisk lager kunst som når ut bredt, og at støtten derfor ikke går til å lage uforståelig kunst for et lite og innvidd publikum, slik Fremskrittspartiets populistiske retorikk postulerer. Diskusjonen om Fremskrittspartiets kulturpolitikk fortsatte i de påfølgende årene. Statsviter og pianist Ingrid Røynesdal (2008) argumenterte i 2008 i *Aftenposten* for at det er Fremskrittspartiet som, paradoksalt nok, legger opp til det mest politikerstyrte kunstlivet, gjennom å ville omfordele penger fra elitekultur til folkelig kultur.⁶ Innlegget kom etter at Knudsen hadde klaget over at «åndssnobbene» i Kulturrådet får definere hva som er kvalitet i norsk kulturliv.⁷ Også professor i medievitenskap, Jostein Gripsrud (2008), tok tak i denne argumentasjonen i *Dagens Næringsliv*, hvor han skrev: «Frp har stor respekt for sivilingeniørers kvalitetsoppfatninger på sine områder. Hvorfor så liten respekt for kultur-ekspertenes kunnskapsbaserte kvalitetsoppfatninger?»

Om vi fortolker Fremskrittspartiets kulturpolitiske utspill i lys av en villet strategi om å fremstå som urene både i kunstneres og kulturpolitikeres øyne, er det ikke et paradoks at de ønsker mer statlig styring av kunstlivet. Det følger snarere som en naturlig konsekvens av den inntatte posisjonen; i motsetning til de andre partiene anser ikke Fremskrittspartiet det kulturpolitiske prinsipp om at det bør være en armlengdes avstand mellom politikken og de kunstneriske vurderingene av kvalitet som hellig. I stedet introduserer de villig vekk

5. Fra høsten 2017 har Venstres partileder Trine Skei Grande vært kulturminister.

6. Røynesdal har fra høsten 2013 vært administrerende direktør i Oslo-Filharmonien.

7. Han har kommet med lignende utspill flere ganger. På Fremskrittspartiets landsmøte i 2007 sa han: «Det er på tide med en vårrengjøring i kultureliten. Det er på tide at vi avslører det de er, nemlig elitistiske åndssnobber med oppblåste egoer» (sitert etter Hylland, 2011: 62).

profane elementer som kvantifiserbare kvalitetsmål i den kulturpolitiske diskursen. Tilsvarende er de ikke en forsvarer av kunstfeltets kvalitetsdefinisjoner. De vil i stedet basere sin kulturpolitikk på kvalitetskriterier som har sin opprinnelse utenfor kunstfeltet, hvilket potensielt vil anses som urent av sentrale aktører på feltet (Bourdieu, 1996).

Også partileder Siv Jensen uttalte seg i opphetede debatter om Fremskrittspartiets kulturpolitikk. Sammen med Ulf Erik Knudsen skrev hun følgende i et innlegg i Aftenposten i 2009:

Vi ønsker ikke å bestemme hva som er god eller dårlig kultur. Vi vil la folk bestemme selv [...] Når man flytter makten fra politikere, byråkrater og kultureliten til folk flest, vil vi sikkert oppleve at de ønsker seg ganske mye forskjellig – fordi folk er forskjellige. Kanskje det fører til et større mangfold enn i dag (Jensen & Knudsen, 2009).

Disse ytringene ble fremsatt i juli måned i valgkampåret 2009. Aftenpostens kommentator, Knut Olav Åmås (2009a), kom med følgende kommentar til denne sommerdebatten om Fremskrittspartiets kulturpolitikk:

Ved å se på hva Frp har vært med på å vedta i Os, Tønsberg og Oslo, kommer det frem en meget tydelig motsetning mellom faktiske resultater på den ene side og hva ledende Frp-ere sier i opphetede debatter og skriver i partiprogrammet på den annen. I samtlige tre kommuner øker kulturbudsjettene kraftig. Det bygges flotte kulturhus og gis massiv støtte til det Frp vil kalle «smal» kultur. Frp er med på det meste – de vil bare ikke vedkjenne seg det [...] Både de solide lokale resultatene og de store statlige kulturbudsjettene fra Frps hånd viser spriket mellom retorikk og resultater.

Daværende kulturminister Trond Giske forholdt seg også til Fremskrittspartiets mange utspill. Han ga en sosialdemokratisk vri på det hele, og sa i et intervju med Dagbladet:

Frp stiller et godt spørsmål når de sier: «Hvorfor i all verden skal vi bruke fire milliarder kroner på en opera som bare to prosent av befolkningen bruker?» Men svaret deres er feil. Svaret må ikke være å la være å bygge en opera, svaret er å bygge en opera og samtidig få flere enn to prosent til å bruke den. Å la være å bygge, er jo å si at 98 prosent av befolkningen er ukvalifisert og uegnet til å kunne lære seg å sette pris på opera. Dét er en veldig nedvurdering av folk flest! (Mosnes, 2008)

For Giske og Arbeiderpartiet er det riktige å inkludere borgerne gjennom å tilrettelegge for tilstrekkelig tilgang og opplæring slik at flere kan ha glede av avanserte kunstformer som opera, heller enn å kutte i offentlig støtte til kulturuttrykk som ikke har bred folkelig appell. I Arbeiderpartiet har man lange tradisjoner for å tenke om statlig kulturpolitikk og folkelig oppslutning på denne måten. Spesielt sto denne tenkningen sterkt i tiårene etter 2. verdenskrig, hvor den sosialdemokratiske visjonen om kulturell demokratisering dominerte kulturpolitikken (Dahl & Helseth, 2006; Fidjestøl, 2015; H. Larsen, 2012). Der Arbeiderpartiet anser det som statens oppgave å sørge for god formidling av kunst, ønsker ikke Fremskrittspartiet at staten skal støtte kunst som ikke klarer å overleve på markedet. For sistnevnte parti kan kvalitet måles ut ifra nivået på konsumet. For de andre politiske partiene spiller staten en viktig rolle både i å tilrettelegge for at faglige eksperter kan bedømme

kvaliteten i kulturuttrykkene, og for at den kvalitativt gode kunsten så skal få et publikum. Alle unntatt Fremskrittspartiet argumenterer for at prinsippet om armlengdes avstand er viktig og at det som kunstfeltene anser som høy kvalitet, med statens hjelp burde kunne nå ut til mange. Fremskrittspartiet er alene om å fremme en kulturpolitisk posisjon som konsekvent relaterer seg til det som anses som urent både i den kulturpolitiske og den kunstneriske diskurs.

KULTURPOLITISK PROFILERING OG PRINSIPPET OM ARMLENGDES AVSTAND

For den rødgrønne koalisjonsregjeringen som satt ved makten fra 2005 til 2013, var det viktigste kulturpolitiske målet å løfte hele kultursektoren, noe som skulle oppnås gjennom at Kulturdepartementets andel av statsbudsjettet skulle nå én prosent. En vanlig kritikk av den rødgrønne regjeringens kulturpolitikk var at den manglet spissing og profilering, og at den følgelig hadde en svak prioritering av kvalitet. Aftenpostens kommentator og redaktør Knut Olav Åmås var sentral i å fremme en slik kritikk. Han bejublet den økte statusen som kulturpolitikken fikk under de rødgrønnes regjeringperiode, og erkjente at dette var unikt både i Norge og internasjonalt. Samtidig stilte han seg kritisk til å «smøre tynt utover hele sektoren», slik han mente den rødgrønne regjeringen gjorde. Åmås etterlyste mer spissing og at man turte å satse på kvalitet. I en kommentar til Kulturløftet II, den kulturpolitiske plattformen for den rødgrønne regjeringens andre regjeringperiode, skrev han: «Det statlig kulturpolitikk behøver nå, i tillegg til den utrolige bredden, er prioriteringer og kvalitetsdiskusjoner. Men det krever både valg og en vilje til å si nei til flere enn i dag» (Åmås, 2009b).

Også kommentator-kollega i Aftenposten, Ingunn Økland, advarte om at den jevne pengestrømmen fra de rødgrønne til kultursektoren kunne lede til at vi fikk et forutsigbart kulturliv som reproduserte seg selv. Om det ble for mye fokus på søknadsskriving og det å tilpasse seg det gjeldende kulturlivet, fryktet Økland (2008) at det kunne gå ut over det å provosere og arbeide seg frem til nye kvalitetsbegreper. Kulturforskeren Georg Arnestad (2009) stemte med i denne kritikken av den rødgrønne kulturpolitikken, og skrev i en Aftenposten-kronikk om Giskes periode som kulturminister: «Giske kan, om han vil. Han har lagt fram imponerende 19 stortingsmeldingar. Men han snakkar nesten berre om pengar. Stolpediagrammet har vorte Giske sitt fremste kulturpolitiske kjenneteikn.»

To av den rødgrønne regjeringens kulturministre, Trond Giske (2005–2009) og Anniken Huitfeldt (2009–2012), forsvarte på sin side regjeringens politikk ved å vise til viktigheten av å opprettholde armlengdes avstand mellom de økonomiske midlene fra Kulturdepartementet og innholdsproduksjonen i kultursektoren (Giske, 2008; Christiansen, 2009). Giske (2008) forsvarte seg for eksempel på følgende måte mot kritikk fra leder i Oslo Høyre, Michael Tetzschner, om økt pengesatsing og manglende profilering:

Når vi bruker mer ressurser på kultur, har vi som mål at det skal gi oss mer kunst av høy kvalitet. Det betyr ikke at vi skal gå inn og styre hvilke prosjekter som får ta del i de økte midlene. Det er opp til kunstnerne selv, teatersjefer, forlag, forfattere, Kulturrådet, filmfondet og andre å utvise kunstnerisk skjønn.

Både Giske og Huitfeldt var retoriske tilhengere av kunstnerisk frihet og prinsippet om armlengdes avstand (Giske, 2008; Christiansen, 2009). Samtidig fikk begge kritikk i offentligheten for å legge seg opp i anliggender til Kulturrådet og andre statlige kulturorganisasjoner.⁸ Det er med andre ord ikke alltid sammenheng mellom det ministrene fremfører som argumenter i offentligheten på den ene siden, og den praksis de har for utnevningen av rådsmedlemmer og de kriterier de setter for tildelinger av økonomiske midler til organisasjonene, på den andre siden. Selv om de alle i sine retoriske fremførelser i offentligheten er samstemte i hvor sentralt prinsippet om armlengdes avstand er for kulturpolitikkenes legitimitet, har de utfordringer med å bli oppfattet som troverdige i sitt forsvar av denne posisjonen. De klarer ikke alltid å overbevise publikum om at de virkelig arbeider for å opprettholde en armlengdes avstand, og har dermed utfordringer med å oppnå legitimitet rundt sin egen kulturpolitiske posisjon.

ELITETENKNING I EN EGALITÆR KULTUR

Et virkemiddel for å fremme kvalitet kan være å legge inn ekstra innsats og ressurser på personer eller grupper som viser et stort kunstnerisk talent. Spesielt har dette vært et viktig poeng i høyresidens kulturpolitikk. Men en slik talentdyrking kan by på utfordringer i en egalitær kultur som den norske. I 2010 svarte daværende festspliddirektør Per Boye Hansen følgende på Klassekampens spørsmål om han vil ha en mer elitistisk kulturpolitikk:

Når vi bruker ordet «elitisme», ligger det ofte implisitt en insinuasjon om arroganse, at de elitistiske tror de er bedre enn andre. Kan vi ikke like godt bruke ordet «kvalitet»? Problemet er at heller ikke det er lov i Norge. Glem ikke at et flertall av norske akademikere mener det ikke er lov til å si at en Dag Solstad-roman er bedre enn en Anne Holt-krim. Her i landet er det egalitære viktigere enn kvaliteten. Men vi får ikke god kunst av å tenke først og fremst på egalitet (Lillebø, 2010).

Hansen refererer her til en mye omtalt artikkel av sosiologen Ove Skarpenes (2007), som demonstrerte at representanter for den norske middelklassen vegrer seg for å felle smaksdommer og at de samtidig bedyrer at alles smak er like mye verdt. Dette forklarer Skarpenes ved å henvise til at det kulturelle evalueringsrepertoaret (Lamont & Thévenot, 2000) som er tilgjengelig for sosiale aktører i Norge er utpreget egalitært og at smaksdommer derfor ikke blir ansett som estetiske vurderinger, men heller som moralske dommer over ens medborgere. Et slikt egalitært kulturelt repertoar som Skarpenes beskriver, gjør det vanskelig å komme med konkrete kvalitetsvurderinger i de offentlige diskusjonene av statlig støtte til kulturlivets aktører. Om vi ser dette repertoaret i kombinasjon med den hellige statusen til prinsippet om at det skal være armlengdes avstand mellom politisk allokering av statlige penger til kunstneriske formål og tildeling av midler til konkrete kunstprosjekter, er det ikke overraskende at kvalitetsbegrepet vanskelig lar seg fylle med mening i offentlighetens kulturpolitiske diskusjoner.

8. Se f. eks. Brækken, 2009; Kolstad & Topdahl, 2009; Okkelmo, 2008; Thommessen, 2012. Se også H. Larsen, 2016: 45–47 og Mangset & Hylland 2017: 224–225 og 269.

Per Boye Hansen fortsetter likevel å etterlyse et tydeligere fokus på kvalitet i offentlige diskusjoner om kulturpolitikk, også etter at han har blitt sjef for Nasjonaloperaen. I et intervju med Klassekampen i 2012 sier han:

Jeg vil ha politikere som kjemper for god kultur, som tør å snakke om og satse på kvalitet. I det egalitære Norge mister vi noe av den elitetenkningen kunsten faktisk trenger [...] Vi trenger aktive kulturpolitikere som brenner for kulturelle prosjekter, og tør å kjempe for dem. Den type aktiv og selekterende kulturpolitikk finnes det for lite av [...] I kulturdebatten må vi tørre å krangle om kvalitet og nivå (Flemmen, 2012).

Noen som har vært opptatt av å fremme elitetenkning i kulturpolitikken, er Kristian Meisingset, Anna Katharina Fonn Matre og Aase Marthe Horrigmo (2012) fra den liberale tenketanken Civita. De fikk i 2012 mye oppmerksomhet i offentligheten for sin bok, hvor de kritiserte den rødgrønne regjeringens inkluderende kulturpolitikk og lanserte en skisse til liberal kulturpolitikk. Meisingset sa om boken til Klassekampen:

Vi mener det er tåpelig at institusjoner som Operaen og Nationaltheatret skal arbeide for å få et representativt utsnitt av befolkningen som sitt publikum. Det kommer aldri til å skje. Det er mye bedre om institusjonene konsentrerer seg om å lage kultur av høy kvalitet, enn å arbeide for å inkludere for eksempel innvandrere (D. E. U. Larsen, 2012).

Han fremstilte altså inkludering som uforenelig med høy kvalitet. Dette står i kontrast til mye av det samtidige legitimeringsarbeidet til de statlige kulturorganisasjonene: I disse arbeider man systematisk med å senke de symbolske tersklene som hindrer bestemte publikumssegmenter fra å entre bygningene og de kulturelle arenaene de rommer, samtidig som man søker å opprettholde kvaliteten på det kunstneriske innholdet som presenteres for publikum (Berg, 2016; H. Larsen, 2016, 2017a, 2107b). Organisasjonene arbeider med andre ord med å finne den rette balansen mellom det eksklusive og det inklusive. For Meisingset er dette fånyttet, da han mener at et slikt balansepunkt ikke finnes.

En lignende argumentasjon har nylig også blitt fremsatt av kulturpolitikforskere Per Mangset og Ole Marius Hylland (2017). Disse mener at kulturpolitikken ikke har klart å leve opp til sine demokratiserende ambisjoner, siden de sosiale skillelinjene i befolkningens kulturbruk vedvarer. Som en konsekvens må kulturpolitikken finnes opp på nytt, mener forfatterne (kap. 11). At kulturledere arbeider aktivt med å senke de symbolske tersklene som hindrer publikumssegmenter fra å oppsøke spesifikke kulturarenaer, og at de ønsker å være demokratiske og inkluderende arenaer (H. Larsen, 2016, 2017b), blir ikke tillagt vekt verken av Mangset og Hylland eller Meisingset. Men om vi skal oppnå en fullverdig forståelse av kulturpolitikken legitimitet, må vi også studere legitimitet som handling i et prosessuelt perspektiv. Kulturpolitikken legitimitet avhenger ikke bare av å ha kulturstatistikken på sin side (Mangset & Hylland, 2017), men også av at aktørene i sektoren har suksess i sine offentlige fremførelser av legitimitet som demokratiserende kulturorganisasjoner (H. Larsen, 2016).

FRA INFRASTRUKTUR TIL INNHOLD: ENGER-UTVALGET, REGJERINGSSKIFTET OG DEN BLÅBLÅ FRIHETSREFORMEN

Den rødgrønne regjeringen bestilte i 2011 en større utredning om norsk kulturpolitikk (en NOU) med et ønske om å få en vurdering av resultatene av Kulturløftet, samt forslag til fremtidig kulturpolitikk. Utvalgsleder Anne Enger sa til Dagbladet i forbindelse med det første utvalgsmøtet: «Med tanke på kulturløftet som har vært, er det viktig at vi tenker på kvalitet» (Ottosen, 2011). Likevel ble selve mandatet for utredningen kritisert av Aftenpostens kulturjournalist Kaja Korsvold (2011) for i for liten grad å fokusere nettopp på kvalitet. «I mandatet til gruppen står det ikke noe om talentutvikling, elite eller kvalitet. Selv om dette i bransjen oppfattes som et av de viktigste spørsmål for tiden», skrev hun.

Idet man var i gang med å gjøre opp status for den rødgrønne regjeringens Kulturløft med en egen NOU, var det flere som etterlyste et større fokus på kvalitet, nå som kvantiteten hadde økt såpass mye. Åmås var også mot slutten av 2012 ute og kritiserte et manglende fokus på kvalitet i kulturpolitikken. Han skrev i Aftenposten: «De offentlige kulturbudsjettene har økt sterkt siden 2005. Det har ført til mye bra, både kulturell selvtillit og infrastruktur. Men så da? Vi har uklare resultater når det gjelder kvalitetsheving, og mye av økningen i kulturbudsjettene går til ren administrasjon» (Åmås, 2012). Han fortsatte med å omtale det manglende fokuset på kvalitet i den rødgrønne regjeringens kulturpolitikk. I mars 2013 skrev han:

Har Kulturløftet ført til økt kvalitet i kulturen? Trond Giske snakket lite om det, Anniken Huitfeldt begynte å tematisere det, men kulturlivet fulgte overhodet ikke opp selv. Mer enn noe trenger vi nå en politikk som har kriterier for å premiere kvalitet og kutte ut det som ikke holder, i enhver sjanger (Åmås, 2013a).⁹

Utredningen som evaluerte kulturpolitikken under den rødgrønne regjeringsperioden (NOU 2013:4), ble lansert i mars 2013. I forbindelse med lanseringen skrev utvalgets leder Anne Enger en kronikk i Aftenposten. Her tok hun igjen opp viktigheten av å fokusere på kvalitet: «Nå er tiden inne til å legge mer vekt på innholdet i den kulturelle infrastrukturen. I årene som kommer bør oppmerksomheten rettes mot kulturproduksjon, kvalitet og publikum» (Enger, 2013). Klassekampen gjorde flere intervjuer med Enger i anledning rapportens lansering. I ett av disse spør journalist Marte Stubberød Eielsen (2013) utvalgslederen om det er grunn til å rope alarm siden «mange av midlene har [...] gått til de kjedelige tingene: vedlikehold, teknikk, pensjon, administrasjon, byråkrati», hvorpå Enger svarer: «Nei, men det er grunn til å være oppmerksom på dette. Når infrastrukturen er på plass, er tida inne for å satse på kunstproduksjon, kvalitet og på publikum.» I en annen artikkel i samme avis kan vi lese at utvalget ønsker seg «større vektlegging av kvalitetsutvikling og kvalitetsvurdering av institusjonane sjølve», og Enger blir sitert slik: «Eg meiner institusjonane må ta den utfordringa – sjølv om me veit dei har problem knytt til kostnadsvekst, mellom anna gjennom aukande pensjonskostnader. Her må me få resultat i form av kunstnarisk kvalitet og kunstnarisk produksjon» (Horvei, 2013).

9. I april samme år skrev Åmås (2013b): «Hverken innovasjon eller kvalitet evalueres og belønnes av Kulturdepartementet. Dagens kulturpolitikk er ren administrasjon av tidligere ideer».

Som del av valgkampen frem mot stortingsvalget i 2013 hadde den rødgrønne regjeringen presentert Kulturløftet III, hvor de la frem sine kulturpolitiske visjoner for en tredje regjeringsperiode. Som debattredaktør stilte Åmås seg positiv, men avventende til innholdet i dette kulturløftet, siden den rødgrønne regjeringen tydelig viste at den hadde tatt innover seg kritikken fra Enger-utvalget om den manglende vektleggingen av kunstnerisk kvalitet. Han skrev i Aftenposten:

Et annet av de lovende trekkene i det nye Kulturløftet er at Regjeringen følger opp retorikken om «kvalitet» med et eget punkt. Men det gjenstår å se hva «økt satsing på kunnskap og kvalitet» egentlig innebærer. Og økt kvalitet er helt avhengig av at kulturaktørene selv har det som konkret mål, leverer og blir belønnet for det (Åmås, 2013c).

En av hovedkonklusjonene i Enger-utvalgets utredning var at kommende regjeringer burde satse på kvalitet, siden infrastrukturen i kultursektoren nå hadde fått et betydelig løft. Idet statsbudsjettet for 2013 ble presentert, og det viste at avsetningen til kultur skulle være på 0,96 prosent, laget Klassekampen en artikkel om saken. Her intervjuet de blant andre leder av utvalget som hadde levert den Kulturdepartement-initierte rapporten *En kunnskapsbasert kulturpolitikk*, Jan Grund, og kulturrådsleder Yngve Slettholm. Begge argumenterte for at et økt fokus på kvalitet var veien å gå etter Kulturløftet (Horvei, 2012). Den rødgrønne regjeringen fikk imidlertid ikke en tredje regjeringsperiode, og den blåblå regjeringen tok over makten høsten 2013. Høyres Thorhild Widvey ble ny kulturminister med Knut Olav Åmås som sin statssekretær. I sin nye rolle fortsatte Åmås å fronte de samme ideene han var opptatt av som kultur- og debattredaktør. Han skrev i Dagbladet: «Vi ønsker sterkere vekt på innhold, bevisst prioritering og kvalitetsutvikling» (Åmås, 2013d).

Statsråd Widvey var tidlig ute med å fronte den nye regjeringens kulturpolitikk gjennom dens frihetsreform og ikke-instrumentelle kulturpolitikk. Hun gjorde kvalitet til et sentralt begrep i arbeidet med å realisere dette. Widvey (2013) skrev på kronikkplass i Aftenposten:

Vi vil ikke «bruke» kunst og kultur til å oppnå politiske mål på helt andre områder, slik politikere på venstresiden har vært så glade i gjennom hele etterkrigstiden. Vår motstand mot det instrumentelle kultursynet vil prege arbeidet vårt med å fornye hele kulturpolitikken [...] Jeg ønsker en kulturpolitisk debatt om kvalitet, innhold og profil fremfor en ensidig opptatthet av infrastruktur og budsjettstørrelse.

Videre skrev hun at «rammevilkårene er politikernes ansvar. Programmering, innhold og kvalitet er helt og holdent de frie aktørenes ansvar.» Prinsippet om armlengdes avstand skulle med andre ord videreføres og tydeliggjøres. Det Widvey her siktet til, var kritikken av de rødgrønnes instruering av de statlige kulturorganisasjonene til å markere nasjonale jubileer. Hun skrev om dette på nytt i en programmatisk artikkel i Dagens Næringsliv, hvor hun presenterte de ulike punktene i frihetsreformen:

I 2012 kom den rødgrønne regjeringen så med konkrete forventninger om deltagelse i hundreårsmerkingen av kvinners stemmerett i 2013, og Grunnlovens 200-årsjubileum i 2014. Kulturlivet reagerte, forståelig nok, kraftig på denne detaljstyringen av innhold. Vi ønsker det ikke slik. Vi har svært stor tillit til aktørene selv, og en dyp tiltro til at det er de som har de beste ideene. Dette er selve grunnlaget for frihetsreformen (Widvey, 2014).

Widvey opplevde raskt en backlash mot slike offensive utspill, da hun ved flere anledninger brøt med prinsippet om armlengdes avstand og fremviste svak kulturpolitisk *Fingerspitzengefühl*. Dette ledet til flere medieskandaler. Hun fikk kritikk både for å ytre seg kritisk til om NRK skulle fortsette med å bruke lisenspenger på værtjenesten Yr, og for at hun ringte styreleder ved Trondheim kunstmuseum for å forhøre seg om direktøren ved museet hadde skrevet en kritisk sak om Fremskrittspartiets kulturpolitikk i forordet til den kommende utstillingskatalogen (H. Larsen, 2016: 88). Widvey strevde med å fremstå som autentisk i sitt forsvar av prinsippet om armlengdes avstand. Siden hun ikke klarte å overbevise publikum om at hun var ektefølt i sitt engasjement for å forsvare dette hellige kulturpolitiske prinsippet, fremstod hennes forsvar mer som et kulturpolitisk ritual enn som en autentisk fremførelse av et kulturpolitisk standpunkt.

Som vi har sett hadde også de rødgrønne ministrene Giske og Huitfeldt utfordringer med å fremstå som autentiske forsvarere av prinsippet om armlengdes avstand. Likevel ledet nok bruddene på prinsippet i større grad til en svekkelse av Widveys troverdighet som en kulturens minister, enn bruddene gjorde for ministrene fra den rødgrønne regjeringen. Dette kan vi forstå i lys av at Widvey allerede fra starten hadde problemer med å bli tatt seriøst som en kulturektorens minister (og at mange i kulturektoren nok sympatiserer med venstresiden i politikken). «Hun kommer til å bli husket som den dårligste kulturministeren på lenge» (Korsvold, 2014), sa for eksempel forfatter Torgrim Eggen allerede syv måneder inn i Widveys ministerperiode. I kulturektoren satt mange med et inntrykk av at hennes kunstneriske kunnskap var mangelfull, og de fikk forsterket inntrykket gjennom hendelser som at hun gjentatte ganger under sitt innlegg på Kulturrådets årskonferanse i 2013 hadde en norsk uttale på navnet til den franske forfatteren Victor Hugo (Hompland, 2014), og at hun under åpningen av samtidsmusikkfestivalen *Ultima* i Oslo uttalte navnet på komponist Maja Ratkje som «rattkjelke». Sistnevnte hendelse ble forsøkt bortforklart som en feil gjort av taleskriveren.¹⁰ I lys av teorien om sosiale fremførelser (Alexander, 2011) bidrar imidlertid en slik påpekning kun til å forsterke inntrykket av at hun ikke er autentisk i sitt engasjement for kunsten, da de synliggjorde et av elementene som inngår i den sosiale fremførelsen av budskapet. Det var heller ikke lett for Widvey å etablere seg som en sterk kulturminister, da hun i begynnelsen av sin statsrådsperiode hadde en statssekretær som var mer profilert i kulturektoren enn det hun selv var.

Noe mer forutsigbart var også opposisjonspolitikere kritiske til Widvey og den blåblå frihetsreformen. I mars 2014 ga Dagbladet kulturpolitisk talsperson i Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, spalteplass tre fredager på rad for å skrive kronikker om kulturpolitikk. I den første av disse skrev han:

10. «Kommunikasjonssjef Hanne Gjørtz i Kulturdepartementet omtaler uttaleglippen som et resultat av en feil i talens lydhenvisning. – Sånt kan skje. Ved en inkurie sto det slik hun sa i manus. Statsråden holder flere taler om dagen, og her skjedde det beklageligvis en feil som ikke ble oppdaget i tide» (Jakobsen, 2015).

Eg har nysgjerrig forsøkt å forstå kva ei «fridomsreform» er. Eg har lest høgrekulturideologen Kristian Meisingset, lytta til talane til Widvey og tolka Knut Olav Åmås i beste mening. Oppsummeringa mi er at høgresidas fridomsreform – til no – er innhaldslaus. Den framstår som ein fridomsbløff, eit skalkeskjul for mindre pengar og større private innslag i kulturlivet (Solhjell, 2014).

Også politikere fra Arbeiderpartiet var kritiske til frihetsreformen. I forbindelse med valgkampen før kommune- og fylkestingsvalget i 2015, gjorde Dagbladet et intervju med Arbeiderpartiets Hadia Tajik og Anette Trettebergstuen om kulturpolitikk. De benyttet da anledningen til å harselere over det de mente var en manglende forståelse av kunstnerisk kvalitet hos statsråden. Dagbladet siterte Trettebergstuen slik:

Noe av det første Thorhild Widvey sa var at hun ville bruke pengene på kvalitet. Men hun viser ikke at hun forstår hva som leder til kvalitet. Tror Widvey noen våkner opp en morgen og er anerkjente filmregissører, verdensberømte ballettdansere, eller nyskapende malere? Og tror hun vi alltid på forhånd kan vite hva som er kvalitet? (Suvatne, 2015)

Hajik ble i samme artikkel sitert på følgende vis: «Skal vi oppnå mer kvalitet i kunst og kulturliv, må vi finansiere veien til kvalitet. Da må vi tåle at noe av pengene brukes på ideer som havarerer.»

Som en konsekvens av at Høyre hadde flagget kvalitet som et overordnet prinsipp for sin kulturpolitikk i den blåblå regjeringen, fikk begrepet en rolle i den partipolitiske valgkampretorikken. Men som det går frem av de retoriske spissformuleringene til politikerne fra Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet, handlet debatten fortsatt i stor grad om bruken av penger. Den viktigste kulturpolitiske saken til Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet var mer penger til kultursektoren, mens en viktig kulturpolitisk sak for Høyre var å fremme privat finansiering av kunstnerisk virksomhet. Både venstre- og høyresiden brukte «kvalitet» som et verktøy til å legitimere disse standpunktene. Da de aller fleste kan enes om at høy kvalitet er viktig, blir det lite kontroversielt å ha dette som et kulturpolitisk mål. Utdfordringen er å overbevise om at en har funnet den rette veien frem til målet.

FORSØK PÅ Å DEFINERE KULTURPOLITISK KVALITET PÅ ARMLENGDES AVSTAND

I kjølvannet av Enger-utvalgets rapport og dens etterlysning av et tydeligere fokus på kvalitet i kulturpolitikken, initierte Morgenbladet en essaykonkurrans om temaet. De ønsket, som de sa, «å kickstarte» den kvalitative vendingen i kulturpolitikken. Ønsket kom av at den blåblå regjeringen hadde varslet at kvalitet skulle bli viktig i kulturpolitikken, men at de foreløpig bare hadde levert retorikk på temaet. «Hva skal til for å skape miljøer som styrker kvalitet i kunsten? Hvilke grep bør kulturministeren gjøre for å styrke kvaliteten på norsk film, litteratur, teater, musikk og billedkunst, slik man har målsetning om?», spurte avisen sine lesere (Morgenbladet, 2014).

Vinneren av essaykonkurransen, tidligere ekspedisjonssjef i Kommunaldepartementet Fred Olav Sørensen (2014), beskrev kunstnerisk kvalitet på følgende måte i sitt innlegg:

Det er etter mitt syn tre elementer som er bestemmende for kvalitet i kunst: 1) Ideen som ligger til grunn for kunstverket. 2) De kunstneriske utøvernes mestring av de virkemidlene de har valgt for å uttrykke sin idé. 3) De reaksjonene som oppstår hos dem kunstverket retter seg mot.

Han kom så med en rekke forslag til bidrag som kan styrke de to siste elementene, gjennom bedre utdanning og formidlingsmuligheter. Men, som han slo fast, det første elementet kan ikke kulturpolitikken gjøre noe med, da kreativitet ikke kan vokse frem på statlig initiativ.

Sørensen uttrykker her noen allmenne innsikter som de fleste deltagerne i den offentlige kulturpolitiske debatten om kvalitet vil kunne si seg enige i, nemlig at kulturpolitikken først og fremst kan fremme kvalitet ved å legge til rette for god infrastruktur i kultursektoren, og at denne infrastrukturen skal sørge for rekruttering både av kunstnere og publikum. Den politiske uenigheten dreier seg i stor grad om hvor stor del av finansieringen av infrastrukturen som skal komme fra henholdsvis staten og markedet.

Andreplassen i konkurransen ble tildelt Dag Solhjell, leder av kunstseksjonen i Norsk kritikerlag. Han fremhevet kritikernes sentrale rolle som forvaltere av kunstnerisk kvalitet. Kulturredaktør i Morgenbladet, Ane Farsethås (2014), oppsummerte hans bidrag slik: «Solhjell argumenterte for at kritikken er det ene området som bidrar til en kvalitetsdiskusjon som ikke tjener andre interesser enn seg selv, og argumenterer følgelig for at en styrking av kritikken er det mest effektive kulturpolitiske tiltaket for økt kunstnerisk kvalitet.»

Kritikerstanden har ved flere anledninger ytret kritikk mot politikernes beskjedne økonomiske støtte til deres virksomhet. Hvis kvalitet skal være en viktig verdi i kulturpolitikken, mener kritikerne at nettopp de spiller en nøkkelrolle i å fremme dette, men at dette ikke gjenspeiles i kulturpolitikken, verken retorisk eller økonomisk. For eksempel argumenterte leder i Norsk kritikerlag, Trond Haugen (2005), i 2005 for at om Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet virkelig ønsket å prioritere de som skal vurdere kvaliteten, slik de hevdet, burde de øke sin satsing på kritikerne. Og i 2013 påpekte sentrale kunstkritikere at de ikke var nevnt med ett ord i Engers utredning (NOU 2013:4), selv om utvalget sa mye om at det i tiden fremover ville bli viktig å satse på kvalitet (Habbestad, Pedersen, Borchgrevink & Solhjell, 2013).

Resultatet fra Morgenbladets konkurranse viser at selv på armlengdes avstand fra politikken er det vanskelig å oppnå en substansiell definisjon av kunstnerisk kvalitet, altså en definisjon som klart skiller kulturuttrykk med høy kunstnerisk verdi fra de med lavere kunstnerisk verdi. Så lenge prinsippet om armlengdes avstand har en hellig status i kulturpolitikken, forble den blåblå regjeringens vektlegging av kvalitet retoriske utspill som det var enkelt å kritisere for opposisjonen. Samtidig har vi også sett at de fleste politikere er enige i at kvalitet er sentralt i kulturpolitikken. Politikerne har likevel ulike oppfatninger om hva som leder frem til kvalitet, og hvilken rolle staten skal spille i å tilrettelegge for dette. Når det kommer til hva som skiller det kvalitativt gode fra det mindre gode, lar imidlertid politikere, med unntak av noen representanter fra Fremskrittspartiet, det være opp til ekspertene på de ulike kunstfeltene å definere og forvalte kvalitetsforståelser, enten dette er stipendkomiteer, opptakskomiteer eller kritikere. En konsekvens av at man i politikken følger prinsippet om armlengdes avstand, er at man overtar kunstfeltenes definisjoner av

kvalitet. Politikerne blir da arbeidende i motbakke idet de søker å gjøre den mest autonome kunsten, den som henter sin legitimitet internt i kunstfeltet (Bourdieu, 1996), tilgjengelig for et så bredt lag av befolkningen som mulig.

KONKLUSJON

I debattene jeg har analysert, har flere uttrykt at kulturpolitikken har fått lite oppmerksomhet i politiske valgkamper. Dette kan blant annet forklares ved at det er stor enighet på det kulturpolitiske området, og at det derfor er vanskelig å få frem tydelige forskjeller mellom de ulike alternativene – med unntak av et Fremskrittspartiet mot «røkla» (Fidjestøl, 2015; Henningsen, 2015; Hylland, 2011; Mangset & Hylland, 2017). At Fremskrittspartiet innehar en slik outsider-posisjon har også blitt tydelig i denne analysen, ettersom det er Fremskrittspartiet som har fått mest omtale av de politiske partiene i de offentlige diskusjonene. Selv om kulturpolitikk ikke er et område Fremskrittspartiet prioriterer høyt når det kommer til politiske forhandlinger,¹¹ er det et viktig symbolsk saksområde som partiet gjerne diskuterer i offentligheten, spesielt når de er i opposisjon eller driver valgkamp. Fremskrittspartiets kamp for å posisjonere seg som det eneste partiet som verken anser prinsippet om armlengdes avstand som hellig eller godtar kunstfeltenes kvalitetsvurderinger må kunne sies å være vellykket, spesielt om vi måler suksess i form av innvirkning på de kulturpolitiske diskusjonene i offentligheten. Når de andre partienes politiske standpunkter er så like hverandre, blir FrP sine utspill desto mer effektfulle.

Siden de konkrete vurderingene av kvalitet foregår andre steder enn i de kulturpolitiske diskusjonene i avis-offentligheten, forblir kvalitetsbegrepet en flytende signifikant i offentlighetens diskusjoner. Kvalitetsbegrepet har likevel en funksjon i de diskusjonene jeg har studert. Ikke minst er kvalitet viktig for den kulturpolitiske legitimiteten siden det signaliserer at man tar kulturen på alvor. Med kvalitetsvurderinger foretatt på armlengdes avstand fra staten, hegner man om den sentrale kulturpolitiske verdien om kunstnerisk autonomi (Bjørkås, 2004; Blomgren, 2012; H. Larsen, 2012, 2016). Dermed blir det opp til kunstfeltene selv å vise at den statlige støtten blir omsatt i kunstnerisk virksomhet av høy kvalitet. Politikerne og kunstnerne er slik gjensidig avhengig av hverandre for å kunne videreføre den statlige kulturpolitikken. Om ikke kunstfeltene viser seg å kunne produsere kunst av høy kvalitet, vil legitimiteten til pengeoverføringene på sikt bli svekket. På samme måte vil kunstfeltenes virksomhet og legitimitet bli skadelidende om den offentlige støtten skulle minke i størrelse, da statlig kulturstøtte i Norge er forbundet med anerkjennelse. Samtidig er de statlige stipendene forbundet med mer prestisje jo lenger unna statsapparatet tildelingene er foretatt. Prinsippet om armlengdes avstand spiller slik på lag med kunstfeltets dyrking av den rene kunsten, da statlige midler som er kanalisert gjennom komiteer bestående av kunsteksperter både bringer økonomisk inntekt og kunstnerisk anerkjennelse for stipendmottakerne.

Etter at kvalitetsbegrepet for alvor kom inn i norsk kulturpolitikk på 1990-tallet, har det

11. Jmf. at Høyre har hatt kulturministeren under hele den blåblå regjeringens første periode, og at Venstre har fått ministerposten i den nye regjeringskonstellasjonen å 2018 bestående av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

inntatt en sentral rolle i den kulturpolitiske diskursen. Siden prinsippet om armlengdes avstand har en hellig status i kulturpolitikken, vil kvalitetsbegrepet likevel forbli en flytende signifikant. Utfordringene for politikerne knytter seg til om de på en troverdig måte klarer å fremføre et kulturpolitisk standpunkt sentrert rundt kvalitet.

OM ARTIKKELEN

Prosjektet er finansiert av Norsk kulturråd, gjennom prosjektet «Kunst, kultur og kvalitet». Takk til Trine Bille, Svein Bjørkås, Knut Ove Eliassen, Alison Gerber, Arve Hjelseth, Jan Fredrik Hovden, Lars E. F. Johannessen, Anne Krogstad, Anna Lund, Øyvind Prytz, deltakerne i forskningsprosjektet «Kunst, kultur og kvalitet» og en av *Norsk sosiologisk tidsskrifts* konsulenter for nyttige kommentarer til ulike tekstutkast som har ledet frem til denne artikkelen.

REFERANSER

- Alexander, J. C. (2011). *Performance and Power*. Cambridge: Polity Press.
- Arnestad, G. (2009, 22. oktober). Får vi for mykje kultur? *Aftenposten*, s. 4.
- Berg, I. U. (2016). Et Nasjonalmuseum for alle? En kvalitativ studie av legitimeringsarbeid i en offentlig finansiert organisasjon. Masteroppgave. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Berkaak, O. A. & Frønes, I. (2005). *Tegn, tekst og samfunn*. Oslo: Abstrakt.
- Bjørkås, S. (2001). Forvaltning av kvalitet i kunsten. I C. Lund, P. Mangset & A. Aamodt (red.), *Kunst, kvalitet og politikk* (s. 42–54). Oslo: Norsk kulturråd.
- Bjørkås, S. (2004). Kvalitetsparadokset. I S. Meyer & S. Bjørkås (red.), *Risikosoner. Om kunst, makt og endring* (s. 115–136). Oslo: Norsk kulturråd.
- Blomgren, R. (2012). Autonomy or democratic cultural policy: That is the question. *International Journal of Cultural Policy*, 18(5), 519–529.
- Bourdieu, P. (1996). For en vitenskap om litterære verk. I P. Bourdieu, *Symbolsk makt. Artikler i utvalg* (s. 112–130). Oslo: Pax.
- Brækken, K. M. (2009, 18. juli). Min kunst, mitt ansvar. *Aftenposten*, s. 4.
- Christiansen, A. (2009, 20. desember). Mer makt til Kulturrådet. *Aftenposten*, s. 9.
- Dahl, H. F. & Helseth, T. (2006). *To knurrende løver: kulturpolitikken historie 1814–2014*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eielsen, M. S. (2013, 9. mars). Vi må få alle med. *Klassekampen*, s. 5.
- Eliassen, K. O. (2016a). Innledning. I K. O. Eliassen & Ø. Prytz (red.), *Kvalitetsforståelser. Kvalitetsbegrepet i samtidens kunst og kultur* (s. 7–22). Oslo: Kulturrådet.
- Eliassen, K. O. (2016b). Kvalitet uten innhold? Historiske perspektiver på kvalitets spørsmålet. I K. O. Eliassen og Ø. Prytz (red.), *Kvalitetsforståelser. Kvalitetsbegrepet i kunst og kultur* (s. 183–202). Oslo: Kulturrådet.
- Enger, A. (2013, 4. mars). Tid for et lokalt kulturloft. *Aftenposten*, s. 4–5.
- Farsethås, A. (2014, 19. september). Å bygge, ikke bygge ned kulturelle institusjoner, må være politikken mål. *Morgenbladet*, s. 28–29.

- Fidjestøl, A. (2015). *Eit eige rom. Norsk kulturråd 1965–2015*. Oslo: Samlaget.
- Flemmen, H. (2012, 9. juli). På jakt etter kvaliteten. *Klassekampen*, s. 20–21.
- Giske, T. (2008, 8. februar). Tetzschner ute av kurs. *Dagbladet*, s. 42.
- Gripsrud, J. (2008, 23. august). Store verdier på land og vann. *Dagens Næringsliv*, s. 110.
- Habbestad, I., Pedersen, H. K., Borchgrevink, H. & Solhjell, D. (2013, 20. april). Vi må ikke miste kritikken. *Aftenposten*, s. 3.
- Habermas, J. (1971). *Borgerlig offentlighet – dens fremvekst og forfall. Henimot en teori om det borgerlige samfunn*. Oslo: Gyldendal.
- Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action*. Vol. I. Boston, MA: Beacon Press.
- Haugen, T. (2005, 15. desember). Kritikken og løftet. *Dagbladet*, s. 38.
- Henningsen, E. (2015). Kulturpolitikens sedimentering – Kulturløftet som kulturpolitisk vekstperiode. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift* 1, 28–40.
- Hompland, A. (2014, 22. august). Med sine egne ord. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/med-sine-egne-ord/60202434>
- Horvei, M. (2012, 3. november). Kva no, Kultur-Norge? *Klassekampen*, s. 46.
- Horvei, M. (2013, 5. mars). Enger etterlyser satsing på lokal kultur. *Klassekampen*, s. 24–25.
- Hylland, O. M. (2011). Fremskrittspartiets kulturpolitikk – kulturpolitisk opposisjon i utvikling. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*, 14/1-2, s. 51–70.
- Jakobsen, K. M. (2015, 11. september). Widvey kalte artisten Ratkje for Rattkjelke under festivalåpning. *Dagbladet*. Hentet fra <http://www.dagbladet.no/kultur/widvey-kalte-artisten-ratkje-for-rattkjelke-under-festivalapning/60496592>
- Jensen, S. & Knudsen, U. E. (2009, 8. juli). Frp brenner igjen. *Aftenposten*, s. 5.
- Knudsen, U. E. (2007, 4. juli). Kunst for folk flest. *Dagbladet*, s. 55.
- Kolstad, S. & Topdahl, R. C. (2009, 30. juni). – Jeg kjenner ikke Giske. *Aftenposten*, s. 6–7.
- Korsvold, K. (2011, 20. april). – Må satse mer på talentene. *Aftenposten*, s. 6–7.
- Korsvold, K. (2014, 20. mai). Hun kommer til å bli husket som den dårligste kulturministeren på lenge. *Aftenposten*, s. 4.
- Lamont, M. & Thévenot, L. (red.) (2000). *Rethinking Comparative Cultural Sociology: Repertoires of Evaluation in France and the United States*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Larsen, D. E. U. (2012, 15. desember). Avviser Civita-manifest. *Klassekampen*, s. 40.
- Larsen, H. (2012). Kulturbegrepets historie i den nye kulturpolitikken. *Tidsskrift for kulturforskning*, 11(4), 27–41.
- Larsen, H. (2016). *Performing Legitimacy: Studies in High Culture and the Public Sphere*. Sveits: Palgrave Macmillan.
- Larsen, H. (2017a). The public sphere as an arena for legitimation work: The case of cultural organizations. I F. Engelstad, H. Larsen, J. Rogstad & K. Steen-Johnsen (red.), *Institutional Change in the Public Sphere: Views on the Nordic Model* (s. 201–218). Berlin: De Gruyter Open.
- Larsen, H. (2017b). Aktivering av nasjonens hukommelse: Nasjonalbiblioteket i offentligheten. I A. Anderson, C. Fagerlid, H. Larsen & I. Straume (red.), *Det åpne bibliotek. Forskningsbibliotek i endring* (s. 51–70). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Lillebø, S. (2010, 10. desember). – Tør ikke kreve kvalitet. *Klassekampen*, s. 20–21.
- Mangset, P. & Hylland, O. M. (2017). *Kulturpolitikk. Organisering, legitimering og praksis*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Meisingset, K., Matre, A. K. F. & Horrigmo, A. M. J. (2012). *Kultur for kulturens skyld. En skisse til liberal kulturpolitikk*. Oslo: Civita.
- Morgenbladet (2014, 6. juni). Essaykonkurranse. *Morgenbladet*, s. 46.
- Mosnes, T. (2008, 10. mars). Kulturpolitikk på visning. *Dagbladet*, s. 40–41.
- NOU 2013:4. *Kulturutredningen 2014*. Oslo: Kulturdepartementet.
- Okkelmo, T. (2008, 8. mai). Giskes grep om institusjonene. *Aftenposten*, s. 14.
- Ottosen, P. (2011, 13. april). Vil dyrke kultureliten. *Dagbladet*, s. 60.
- Røynesdal, I. (2008, 14. september). Kunnskapsløst kultursyn. *Aftenposten*, s. 4.
- Skarpenes, O. (2007). Den «legitime kulturens» moralske forankring. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 48(4), 531–563.
- Solhjell, B. V. (2014, 14. mars). Fridomsbløffen. *Dagbladet*, s. 58–59.
- Stana, I. (2007, 30. juni). Folkekjær kunst. *Dagbladet*, s. 60.
- Suvatne, S. S. (2015, 22. oktober). Vær frekkere, Widvey. *Dagbladet*, s. 24.
- Sørensen, F. O. (2014, 11. juli). Kvalitet i kulturen. *Morgenbladet*, s. 22–23.
- Thommessen, O. (2012, 6. juni). Kulturlivet og statens makt. *Dagbladet*, s. 57.
- Widvey, T. (2013, 13. november). Kultur med færre føringer. *Aftenposten*, s. 4–5.
- Widvey, T. (2014, 10. april). Kulturens frihetsreform. *Dagens Næringsliv*, s. 62–63.
- Økland, I. (2008, 31. juli). Pengestøtte med bismak. *Aftenposten*, s. 6–7.
- Åmås, K. O. (2009a, 17. juli). Frykt og forakt i Kultur-Norge. *Aftenposten*, s. 9.
- Åmås, K. O. (2009b, 14. august). Kvaliteten i kulturen. *Aftenposten*, s. 3.
- Åmås, K. O. (2012, 11. desember). Et annet syn på kulturen. *Aftenposten*, s. 9.
- Åmås, K. O. (2013a, 4. mars). En kulturناسjon i kraftig vekst. *Aftenposten*, s. 3.
- Åmås, K. O. (2013b, 29. april). Når orddiaré skjuler idétørke. *Aftenposten*, s. 9.
- Åmås, K. O. (2013c, 12. august). Hvordan nå flere med noe bedre? *Aftenposten*, s. 7.
- Åmås, K. O. (2013d, 21. november). Kulturpolitikk som virker. *Dagbladet*, s. 68.